

Majandus- ja taristuministri määruse „Elutähtsate teenuste kirjeldus ja toimepidevuse nõuded elektriga varustamisel“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Vastavalt hädaolukorra seaduse (edaspidi *HOS*) § 37 lõikele 2 korraldab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium oma valitsemisalas elektriga varustamise kui elutähtsa teenuse toimepidevust. HOS-ist tulenevalt loetakse elutähtsaks teenuseks teenust, millel on ülekaalukas mõju ühiskonna toimimisele ja mille katkemine ohustab vahetult inimeste elu või tervist või teise elutähtsa teenuse või üldhuviteenuse toimimist. Elutähtsat teenust käsitatakse tervikuna koos selle toimimiseks vältimatult vajaliku ehitise, seadme, personali, varu ja muu sellisega. HOS-i § 2 lõige 5 sätestab, et elutähtsa teenuse toimepidevus on elutähtsa teenuse osutaja järjepideva toimimise suutlikkus ja järjepideva toimimise taastamise võime pärast katkestust.

Elutähtsate teenuste kirjeldus ja toimepidevuse nõuete regulatsiooni eesmärk on tugevdada ja suurendada elutähtsate teenuste toimepidevust. Toimepidevuse oluliseks osaks on sätestada nõuded teenuse tasemele ning valmisolekule osutada teenust ka teiste elutähtsate teenuste katkestuse korral. Määrusega sätestatakse teenuse katkestuse lubatud aeg ja teenuse taastamise korraldus. Toimepidevuse oluliseks osaks on teenuse taastamise võime pärast katkestust ning seetõttu peab teenuse osutaja planeerima ressursivajadusi ja ressurside asendamise või täiendava kaasamise võimet tavaolukorrast erinevates olukordades. Küll aga ei ole ka kõige edukama riskijuhtimise juures protsessid kunagi sajaprotsendiliselt kaitstud. Paratamatult võib tekkida puudujääke rahastamises, mehitamises ja varustamises või muid negatiivseid kõrvalekaldeid teenuse eesmärgi- ning plaanipärasel osutamisel. Kõrvalekaldeid võivad põhjustada kas prognoositavad või ootamatud sündmused. Seetõttu on oluline pidevalt hinnata teenuseosutaja üksikute komponentide võimekusi ning nende toimimist nii igapäevaselt kui ka kriisi korral.

Määruses sätestatakse tingimused, millal on tegemist elutähtsa teenuse ulatuslikust või raskete tagajärgedega katkestusest põhjustatud hädaolukorraga, ja tingimused ennetavatele tegevustele.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetikaosakonna nõunik Regina Rass (e-post: regina.rass@mkm.ee, tel: 625 6479). Õigusliku analüüsi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Anne-Ly Normak (e-post: anne-ly.normak@mkm.ee, tel: 7153403) ja keeleteoimetuse Kristiane Liivoja (e-post: kristiane.liivoja@mkm.ee, tel: 625 6370).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eesmärk. Määruse eesmärk on anda ülevaade sellest, mida peetakse silmas konkreetse elutähtsa teenuse all ning millised on riigi seisukohast nõuded teenuse järjepidevale toimimisele, teenuse katkestuse ennetuseks ning teenuse taastamise võimele. Elutähtsa

teenuse kirjeldus peab võimaldama määrata ja selgeks teha, mis teenuse osad on vajalikud elanikkonna esmavajaduste rahuldamiseks hädaolukorras.

Paragrahv 1 sätestab määruse reguleerimisala.

Paragrahv 2 lõige 1 sätestab elektriga varustamise kui elutähtsa teenuse kirjelduse ja elutähtsa teenuse korraldaja elektrituruseaduse mõistes.

Paragrahv 2 lõige 2 sätestab elektriettevõtja mõiste antud määruises. Elektrituruseadus (edaspidi ELTS) sätestab elektriettevõtja mõiste, milleks on ELTS § 6 järgi, et elektriettevõtjad on tootja, võrguettevõtja, liinivaldaja ja müüja. ELTS § 7 sätestab omakorda „Tootja“ mõiste, milleks on lõikes 1 märgitud, et tootja on elektriettevõtja, kes toodab elektrienergiat ühe või mitme tootmiseadme abil ja lõikes 2 tuuakse välja, et väiketootja on tootja, kelle Eestis asuvate tootmiseadmete netovõimsus koos temaga ühte kontserni kuuluvate teiste tootjate Eestis asuvate tootmiseadmete netovõimsusega kokku ei ületa 10 MW. Elutähtsate teenuste kirjelduse ja toimepidevuse nõuete elektriga varustamisel määruse eelnõus on mõiste „elektriettevõtja“ puhul lähtutud ELTS §-st 21¹.

Paragrahv 2 lõige 3 sätestab nõuded, mis on vajalikud elektriga varustamise toimimiseks. Elektri tootmisel annab tootja võrguettevõtjale oma tootmiseadmete kohta töökindluse garantii ja seda väljendatakse lepingus tootmiseadmete kavandatud seisakute ja eeldatavate seisakute arvuna ning seisakute kestusena. Elektrisüsteemi varustuskindluse suhtes kohaldatavad nõuded ja varustuskindlusest tulenevaid tehnilisi nõudeid, mida kohaldatakse elektripaigaldiste suhtes reguleerib Vabariigi Valitsuse määrus „Võrgueeskiri“, mis on kehtestatud ELTS § 42 lõige 2 alusel. Võrguettevõtja kvaliteedinõuded on kehtestatud võrguteenuste kvaliteedinõuete määruisega.

Paragrahv 3 kirjeldab nõuded elektriga varustamise kui elutähtsa teenuse tasemele ja valmisolekule osutada teenust teiste elutähtsate teenuste katkestuse korral.

Lõige 1 sätestab, et põhivõrguettevõtja ja liinivaldaja teenuse tase peab kindlustama Eesti elektrisüsteemi kui terviku toimimise, et igal ajahetkel oleks tagatud tarbijatele nõuetekohase kvaliteediga elektrivarustus. Varustuskindluse näitajateks loetakse katkestuste keskmist sagedust tarbimiskoha kohta aastas, katkestuse keskmist kestust tarbimiskoha kohta aastas ja katkestuse keskmist kestust võrguettevõtja kohta aastas.

Lõige 2 sätestab võrguettevõtja elutähtsa teenuse taseme, mis peab vastama nõuetele vastava pingekvaliteediga elektri edastamisele ja elektri tarbimiskohta kohaletoomisele läbi töökindla ehk võimalikult väheste katkestustega elektrivõrgu võrguteenuse piirkonnas.

Lõige 3 sätestab, et põhivõrguettevõtja, liinivaldaja ja võrguettevõtja peavad teiste elutähtsate teenuste katkestuse korral tagama elutähtsa teenuse miinimumnõuete täitmise vastavalt hädaolukorraseaduse § 39 lõike 1 alusel kehtestatud toimepidevuse plaanile, mille koostamise aluseks on riskianalüüs. Elutähtsa teenuse osutaja poolt koostatud põhjalik riskianalüüs ja toimepidevuse tagamiseks koostatud tegevusplaan on igale teenuseosutajale heaks abivahendiks, mis aitab tuvastada nii teenuse osutamist ohustavaid riske kui ka kavandada neid maandavaid tegureid.

Lõige 4 sätestab, et elektritootja elutähtsa teenuse tase peab vastama elektrituruseaduse § 42 lõike 2 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruisele „Võrgueeskiri“ ja toimepidevuse tagamiseks teiste elutähtsate teenuste katkemisel, hädaolukorras või muus sarnases olukorras lähtuma elektrituruseaduse §-s 21² kehtestatud nõuetest.

Paragrahv 4 sätestab nõuded elektriga varustamise teenuse katkestuse ennetuseks.

Lõige 1 sätestab, et elektriettevõtja peab elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks ja katkestuste ennetamiseks hädaolukorraseduse § 39 lõike 1 alusel koostatud toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani koostamisel arvestama selliste ohtudega nagu telefoni-, mobiiltelefoni- ja andmesideteenuse katkestus, küberrünnak infosüsteemide vastu, töötajate haigestumine, rasked ilmastikutingimused jne. Pärast riskianalüüsi tegemist koostatakse plaan, milles kavandatakse tegevus juhaks, kui teenuse osutamisel tekib tõrge või teenus katkeb täielikult. Iga ohu korral peab elutähtsa teenuse osutaja tuvastama riskianalüüsis tegevuste kriitilisuse, mis tähendab, et hinnatakse kriitiline tegevus, millest elutähtis teenus sõltub, selgitatakse välja ressursid ja tuvastatakse kriitilisi tegevusi mõjutavad ohud. Peale seda koostatakse stsenaarium, milles kavandatakse ennetavad tegevused, kirjeldatakse plaani kasutuselevõtmise tingimused ja koostatakse taastekavad.

Lõige 2 sätestab, et elektriettevõtja peab elutähtsa teenuse tagamiseks:

- 1) omama dubleeritud lepingud elutähtsa teenuse osutamiseks oluliste vahendite varustajatega, tarnijatega ja muude oluliste lepingupartneritega, mis tähendab, et kui ühe lepingupartneri poolt osutatav teenus katkeb, on võimalik pöörduda koheselt teise lepingupartneri poole.
  - 2) omama dubleeritud lepingud sideoperaatoritega telefoni- ja mobiiltelefoniteenusele ning telefoni- ja mobiiltelefoniteenuste katkestuste korraks alternatiivseid sidepidamise lahendusi nagu satelliittelefone ning vajadusel muid sidepidamisvahendeid;
  - 3) korraldama ööpäev ringi elutähtsa teenuse toimimiseks vajaliku personali ja alltöövõtjate olemasolu ning nende kättesaadavus elutähtsa teenuse tagamisega seotud ülesannete täitmiseks. Elutähtsa teenuse osutamiseks korraldab teenuse osutaja töötajate ettevalmistuse kriitilises olukorras tegutsemiseks, töötajate tegevuskava koostamine, kättesaadavus kas siis sidevahendite või siis reageerimisoskust teatud olukorras. Määratakse kriitilise tegevuse ressursid ja tegutsemiskava.
  - 4) kaitsma süsteeme ja andmeid küberohtude eest. Küberrünnakust tulenevate ohtude hindamine, tegevuskava koostamine ohu korral või ohu ennetamiseks. .
  - 5) tagama telefoniside toimimise kasutades tavatelefone, mobiiltelefone ja satelliittelefone.
- (1) Põhivõrguettevõtja on kohustatud lisaks käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 kehtestatud nõuetele tagama:
- 1) reservvõimsuse võttes kasutusele avariireservelektrijaama;
  - 2) dubleeritud lepingud sideoperaatoriga andmesideteenusele.

Paragrahv 5 sätestab elutähtsa teenuse katkestuse lubatud aja elektriga varustamise tagamisel ja see põhineb elektrituruseaduse § 65 lõike 5 alusel kehtestatud võrguteenuse kvaliteedinõuete määrusest, kus kõige enam tähelepanu pälvib § 4 lõikes 3 välja toodud tingimus, mis ütleb, et kui teenuse katkestuse on põhjustanud sündmus, mida võrguettevõtja objektiivselt ei suuda ära hoida ega takistada (näiteks loodusõnnetus, liinide projekteerimismääruste ületav tuul või jääde, sõjategevus), tuleb katkestus kõrvaldada 3 päeva jooksul alates selle sündmuse lõppemisest. Ka teised elutähtsa teenuse osutajad, kelle teenuse tagamiseks on vajalik elektrile olemasolu, peavad antud tingimused arvesse võtma.

Paragrahv 6 sätestab elutähtsa teenuse taastamise korralduse.

Lõige 1 sätestab, et elektriettevõtja kirjeldab toimepidevuse plaanis teenuse taastamise prioriteete võimaluse korral võttes aluseks järgmise järjekorra:

- 1) objektid, kus on otsene oht inimestele. Nendeks võivad olla haiglad, hoolekandeesutused vms. Kui elutähtsa teenuse taastamisel on teenuse osutajal võimalus ja vajadus otsustada, mis piirkonnad on taastamise eelisjärjekorras, siis tuleb arvestada eelpool väljatoodud olulisuse astmega.
- 2) objektid elutähtsate teenuste ja riiklikult oluliste objektide toimepidevuse tagamiseks. Elutähtsa teenuse taastamise korraldamisel tuleb silmas pidada, et eelisjärjekorras taastatakse elektriettevõtja poolt teenus selles piirkonnas, mis aitab kaasa teiste elutähtsate teenuste taastamisele (eelkõige side, vedelkütusega varustamise tagamine, kiirabiteenus jne) ja kus on riiklikult olulised objektid nagu valitsushoone, Riigikogu hoone jne.

Lõige 2 sätestab, et elutähtsa teenuse taastamisel lähtub elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse plaanis väljatoodud prioriteetidest.

Paragrahv 7 sätestab nõuded elutähtsa teenuse osutamist toetavate teenuste sisseostmise korral.

Lõige 1 sätestab, et elutähtsa teenuse osutaja kohustus on toetavate teenuste sisseostmisel lähtuda lepingupartneri võimest osutada teenust ka hädaolukorras, sealhulgas teiste elutähtsate teenuste katkestuse korral.

Lõige 2 sätestab, et elutähtsat teenust osutav lepinguline teenuseosutaja tagab, et lepingupartner rakendab hädaolukorra seaduse § 41 lõike 3 alusel kehtestatud infosüsteemide ja nendega seotud infovarade turvameetmeid, mis kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega.

Paragrahv 8 sätestab tingimused, mille puhul on tegemist elutähtsa teenuse ulatuslikust või raskete tagajärgedega katkestusest põhjustatud hädaolukorraga, mille lahendamist korraldab elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus.

Lõige 1 ütleb, et kui põhivõrguettevõtja ja liinivaldaja elutähtsa teenuse katkestuse aeg ületab võrguteenuste kvaliteedinõuete määruse § 4 lõigetes 4 ja 4¹ kehtestatud lubatud katkestuste aegu ja **Lõige 2** sätestab, et kui jaotusvõrgu elutähtsa teenuse katkestuse aeg ületab võrguteenuse kvaliteedinõuete määruse § 4 lõigetes 5 ja 6 kehtestatud lubatud katkestuse aegu ja selle tulemusena on teenuse katkemise piirkonnas ohustatud teiste elutähtsate teenuste jätkamine ning mõjutatud enam kui 50% antud piirkonna elanikkonnast, siis on tegemist hädaolukorraga, mille lahendamist korraldab elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus. Selliseks olukorraks võib kujuneda näiteks olukord, kus elektrikatkestus toimub Eestis ühes konkreetses piirkonnas, kus on haigla, hooldekodu, kiirabiteenus, sideteenuste tugipunktid. Lahendamise korraldamine toimepidevust korraldava asutuse poolt tähendab tööde koordineerimise ülevõtmist, koostöö korraldamist erinevate korraldavate asutuste ja elutähtsa teenuste osutajate vahel, avalikkuse teavitamist.

Lõige 3 sätestab tingimused, et kui tootja ei suuda tagada tema poolt lepinguga kokkulepitud teenust, mille tagajärjel toimub süsteemi ühtsuse ja töövõime häiring või ulatuslik toitekatkestus, siis on tegemist hädaolukorraga, mille lahendamist korraldab elutähtsa teenuse toimepidevust korraldav asutus.

Paragrahv 9 sätestab hädaolukorrast või selle ohust teavitamise kohustuse.

Lõige 1 Elutähtsa teenuse osutaja teavitab viivitamata Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit teenuse katkestusest, teenuse katkestusest põhjustatud hädaolukorrast või selle ohust telefoni ja e-posti teel.

Lõige 2 Käesoleva paragrahvi lõikes 1 kirjeldatud teavitus peab sisaldama vähemalt järgmist teavet:

- 1) katkestuse toimumise aeg ja kestus;
- 2) katkestuse tegelik või oletatav põhjus ja hetkeolukorra lühikirjeldus;
- 3) teenuse taastamiseks või teenuse katkestuse mõju vähendamiseks rakendatud ja rakendatavad meetmed;
- 4) esialgsed andmed prognoositava kahju kohta teenuse tarbijale;
- 5) esialgsed andmed prognoositava mõju kohta teiste elutähtsate teenuste toimepidevusele;
- 6) vajadusel esialgsed andmed prognoositava mõju kohta keskkonnale.

Lõige 3 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kriisireguleerimise eest vastutav isik teavitab avalikkust hädaolukorrast või selle ohust läbi meediakanalite.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

4. Määruse mõjud

Määruse sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ning mõju majandusele on kaudne, kuivõrd sellega täpsustatakse elutähtsa teenuse nõuete sisu elektriga varustamise tagamiseks ning esitatakse täiendavad toimepidevuse nõuded. Samuti ei kaasne määruse jõustumisel mõjusid elu- ja looduskeskkonnale. Määrus täpsustab kohustused parema tegutsemisvõimekuse tagamiseks elutähtsa teenuse osutamisel. Samuti kehtestatakse määruses teenuse kriteeriumid, mille täitmisel tekib elutähtsa teenuse ulatuslikust või raskete tagajärgedega katkestusest põhjustatud hädaolukord. See annab avalikkusele selgemad põhimõtted elutähtsa teenuse toimimisest ning elutähtsa teenuse osutajale pandud kohustustest.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega seotud tegevused, mis ei kajastu antud määruses, kajastuvad elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse plaanis. Määruse rakendamine ei vaja olulisi täiendavaid tegevusi ega oluliste täiendavate kulude tegemist maagaasiga ja elektriga varustamisel. Täiendavad kulutused tekivad vedelkütusega varustamisel.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Siseministeeriumile ja elutähtsa teenuse osutajatele, kelleks on Eesti Energia AS, Elering AS, Elektrilevi OÜ, Imatra

OÜ, VKG Elektrivõrgud OÜ. Määruse eelnõu koostamisel on kaasatud erinevaid elutähtsat teenust osutavaid huvigruppe ning kohtunud teiste elutähtsa teenuse toimepidevust korraldavate asutustega (Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalamet, Eesti Pank jne).

Kadri Simson
majandus- ja taristuminister